

Les Comes

Navàs

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sector oest del terme municipal
Emplaçament: De la carretera que uneix Palà de Torroella i Palà Nou en surt una pista forestal cap a l'est i després nord. Cal seguir-la uns 3 km i després, en un trencall senyalitzat, camí a l'esquerra uns 700 m
Alçada: 424

Coordenades:

Latitud: 41.8738
Longitud: 1.73989
UTM Est (X): 395434
UTM Nord (Y): 4636532

Classificació

Número de fitxa: 08141 - 190
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani Popular
Segle: XII-XXI
Estat de conservació: Bo
Notes de conservació: El cos principal es troba en bon estat. Els coberts el sud es troben en part semi-derruïts
Protecció: Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: Pla Especial Urbanístic de Protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages), 2018, amb el núm. 56.EA. Valor arquitectònic/tipològic/artístic.
Pla Especial Urbanístic del Catàleg de Masies i Cases rurals en Sòl no urbanitzable de Navàs, aprovat el 2012, amb el núm. 35.
Data aprovació: dc., 20/02/2019 - 12:00
Accés: Fàcil
Ús actual: Residencial

Titularitat	Privada
Titular:	08140A014000370000IE
Fitxes associades:	
<u>Tina de les Comes</u>	
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dv., 19/03/2021 - 12:01

Descripció

Masia de dimensions força grans, molt probablement d'origen medieval. Consta d'un cos residencial de planta quadrada (amb planta baixa més un pis i golfes) que té adossat un cos més baix a llevant i petites dependències al nord. A l'altra banda d'un pas estret al sud s'aixequen un seguit de dependències de forma allargassada i, uns metres a l'est, hi ha la construcció de la pallissa.

La façana principal, encarada vers migdia, es distribueix en tres eixos d'obertures que no són del tot regulars, fruit de les diferents fases constructives. El portal és adovellat i les finestres són emmarcades amb pedra carejada però de tipologies diferents, mentre que al nivell de les golfes hi trobem dues obertures en forma de petites galeries rematades amb arcs de maó. Els paraments d'aquesta part són fets amb carreus força ben escairats, però s'hi observen diferents fases i refeccions que es poden situar entre els segles XVII-XVIII, així com algunes parts fetes amb tàpia (actualment protegides amb morter de calç). La façana de llevant conserva una interessant finestra amb motllures a la pedra. El 1871 (segons una inscripció) s'hi afegí el cos de llevant, que al seu interior acull una tina. La façana oposada, a ponent, té obertures més aviat petites. En aquesta part hi havia adossades dues dependències. En una d'elles s'hi feia el treball del vi i actualment es troba mig enrunada però se'n conserven els murs de pedra. Els petits cossos al nord foren construïts entorn del 1881 (segons una inscripció) i corresponen a altres tines.

Són molt interessants els coberts del sector sud, que s'assenten en un terreny rocós amb desnivell, al límit de la cinglera. Alguns indicis arquitectònics apunten a l'existència d'una construcció primitiva que podria ser el punt d'origen del mas. Posteriorment aquesta part es va ampliar en diferents fases fins a completar una àrea considerable de dependències de treball. Una part d'aquestes dependències es troben rehabilitades i una altre en semi-ruïna. Entre el cos principal i aquests coberts hi ha un pas aeri, construït probablement al segle XIX. Pel que fa a la pallissa, caracteritzada pel gran arc davanter, fou construïda el 1832 i es troba en bon estat de conservació. Un fet curiós és que té diverses rajoles amb inscripcions de frases poètiques. Al seu davant compta amb una era enrajolada.

Entre el cos principal i els coberts de migdia es conserva una tina excavada a la roca que probablement correspon a la fase més primitiva del mas i que, en un moment donat, va quedar amortitzada, ja que es troba en un lloc de pas. Uns 100 m al nord-oest es conserven els fonaments d'un forn d'obra o teuleria, i a ponent les restes d'una bassa avui aprofitada també com a piscina.

Observacions:

Inscripció en una pedra del cos de llevant: 1871

Inscripció en una dovella de la pallissa: 1832.

Inscripció als cossos de la façana nord: 1881.

Segons informació oral del propietari es conserva una llinda del 1600 o del 1700 a la façana de llevant oculta per unes construccions adossades a la casa.

Informació facilitada per Xavier Codina i Josep Duarri

Història

Aquest mas és ben segur d'origen medieval, encara que no en coneixem cap notícia documental fins èpoques molt recents. Probablement en un inici l'habitatge estava situat més al sud, on ara hi ha coberts damunt la roca d'una cinglera que domina la vall que s'estén als seus peus. Segons el propietari actual, hi ha indicis arquitectònics que fan pensar en una primitiva construcció en aquest sector que després s'hauria reconvertit en coberts. Així mateix, la presència d'una tina excavada a la roca de tradició medieval completaria aquest primer recinte.

Posteriorment la masia s'hauria reconstruït en un emplaçament lleugerament desplaçat al nord, probablement entre els segles XVII i XVIII. Tal com hem comentat, el 1871 s'amplià amb un cos lateral. Per les seves dimensions, s'ha de considerar que les comes era el mas més destacat de la zona, i devia tenir diverses masoveries, possiblement cal Sastre o la Fumera.

Al segle XIX durant les guerres carlines els propietaris van prendre partit pel bàndol tradicionalista ja que, segons es diu, el general Tristany va estar amagat durant un temps en un habitacle que hi ha als baixos de la casa i que encara es conserva. En el nomenclàtor de masies de la província de Barcelona dels anys 1861-1862 apareix anomenada ja com "Las Comas". Hi consta que és una "alqueria (casa de labor)", que estava situada a 4 km del nucli de l'ajuntament de Castelladral. Tenia 1 edifici habitat constantment i un de deshabitat. L'un tenia una planta i l'altre dues. En aquesta masia s'hi feia tradicionalment un aplec de la gent de la Vall d'Hortons, també coneguda com a Vall de Gitanos, que es reunien a l'era davant de la pallissa.

La masia va restar deshabitada a mitjans del segle XX, però llavors els propietaris ja no eren la família originària, i feien servir la construcció com a porquerisses. Després de força temps d'estar abandonada, pels volts de 2004 la va adquirir l'actual propietari, que hi ha portat a terme una recuperació del lloc molt notable.

Bibliografia

BADIA, J.M. (1990). "Castelladral en el temps", *El Morralet*, Navàs, p. 14.

CAPSADA, J.; DUARRI, C.; LLOBET, E. (2010). *La Grandària del Món. Entorn, història i imaginari de Palà de Torroella*. Edicions de l'Albí, Berga, p. 101.

CAIXAL, ÀLVAR; VILAMALA, Imma i altres (2018). *Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages)*. Ajuntament de Navàs. Fitxa 56.EA

PIÑERO, J. (1995). *Inventari del Patrimoni Arquitectònic i Històric de Navàs*. Ajuntament de Navàs. Fitxa R 26.

